DOI: [10.32702/2307-2105-2019.12.59](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.12.59)

УДК 338

Л. Й. Созанський,
к. е. н., старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»
ORCID: 0000-0001-7854-3310
Л. П. Коваль,
к. е. н., доц., старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»
ORCID: 0000-0002-0285-3264

ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПРОДУКЦІЄЮ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ І КРАЇНАХ ЄС

Lyubomyr Sozanskyi
PhD (Economics), Senior Research Fellow,
SI "M. I. Dolishniy Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine"
Lyudmyla Koval
PhD (Economics), Associate professor, Senior Research Fellow,
SI "M. I. Dolishniy Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine"

TRENDS FOR FOREIGN TRADE IN PRODUCTION OF WOODWORKING INDUSTRY IN UKRAINE AND EU COUNTRIES

Зовнішня торгівля продукцією української деревообробної промисловості є одним із дискусійних питань економічного, соціального і політичного простору. У зв'язку з цим у статті проведено порівняльну оцінку зовнішньої торгівлі продукцією деревообробної промисловості України і країн ЄС. У результаті проведеного дослідження з'ясовано, що українська деревообробна промисловість за рівнем експортоорієнтованості переважає більшість країн ЄС, що мають вищий рівень лісистості територій та значно більші запаси лісу. Основу експорту вітчизняної деревообробної промисловості складає продукція з низьким ступенем переробки сировини і високою ресурсомісткістю товарної групи 44 "Деревина і вироби з деревини, деревне вугілля". Водночас українська економіка суттєво залежить від імпорту продукції деревообробної промисловості кінцевого споживання. Найвагомішу частку у структурі такого імпорту займає продукція з високим ступенем обробки сировини товарної групи 48 "Папір і картон; вироби з них". Водночас в останні роки розпочались тенденції щодо покращення структури експорту деревообробної продукції, зокрема у 2018 році Україна майже не експортувала продукцію найменш технологічної товарної позиції 4403 "Лісоматеріали необроблені". Окрім того, у структурі імпорту спостерігалось деяке зменшення продукції з високим ступенем обробки сировини. Висунуто гіпотезу, що позитивним тенденціям (з позиції технологічності) у зовнішній торгівлі вітчизняної деревообробної продукції сприяло введення мораторію на експорт необробленої деревини з України. Для оцінки сировинного потенціалу вітчизняної деревообробної промисловості проведено аналіз динаміки і структури експорту деревини.

Виявлено, що у 2014-2015 роках Україна була лідером серед країн ЄС за експортом ліквідної деревини. Однак у 2017 році стрімко зменшилась експортоорієнтованість ліквідної, ділової і паливної деревини. Все ще актуальним питанням сировинного потенціалу деревообробної промисловості України є висока та зростаюча частка паливної деревини у обсязі заготовленої і експортованої деревини.

Foreign trade in the products of the Ukrainian woodworking industry is one of the debating issues of the economic, social and political space. In this regard, the article provides a comparative assessment of foreign trade in timber industry in Ukraine and the EU. The study found that the Ukrainian timber industry is more dominant in terms of export orientation than most EU countries with higher forest cover and significantly higher forest reserves. Exports of the domestic woodworking industry are based on products with a low degree of processing of raw materials and high resource intensity of commodity group 44 "Wood and wood products, charcoal". At the same time, the Ukrainian economy is significantly dependent on imports of wood-based industries from final consumption. The most significant share in the structure of such imports is occupied by products with a high degree of processing of raw materials of product group 48 "Paper and cardboard; products from them. " At the same time, in recent years, trends have started to improve the structure of exports of timber products, in particular in 2018 Ukraine almost did not export the products of the least technological heading 4403 "Timber unprocessed". In addition, there was a slight decrease in imports with a high degree of raw material processing in the structure of imports. It has been hypothesized that the introduction of a moratorium on the export of unprocessed timber from Ukraine contributed to the positive trends (from the point of view of manufacturability) in foreign trade of domestic wood products. To evaluate the raw material potential of the domestic woodworking industry, an analysis of the dynamics and structure of timber exports was conducted. It was revealed that in 2014-2015, Ukraine was a leader among EU countries in the export of liquid timber. However, in 2017, the export orientation of liquid, commercial and fuel wood decreased sharply. The high and growing share of fuel wood in the volume of harvested and exported wood is still an urgent issue of raw material potential of the Ukrainian woodworking industry.

Ключові слова: деревообробна промисловість; експортоорієнтованість; імпортозалежність; експорт; імпорт; деревина.

Keywords: woodworking industry; export orientation; import dependency; export; import; timber.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Експортно-імпортні операції деревообробної промисловості є одним із найбільш дискусійних і актуальних питань у політичному, економічному, науковому та громадському просторі України. Великий інтерес до цього питання викликаний введенням та результатами мораторію на експорт необробленої деревини з України, природоохоронними аспектами, відповідними дискусіями з ЄС, гострою необхідністю підвищення економічної і соціальної ефективності вітчизняної деревообробної промисловості та суміжних з нею секторів економіки (передусім меблевої промисловості).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблемні питання функціонування української деревообробної промисловості найбільш ґрунтовно розглянуто у [1-5]. Зокрема, тенденції виробництва і зовнішньої торгівлі продукцією деревообробної промисловості України та основні проблеми, що обмежують зростання у сфері виробництва продукції з деревини описано у [1, с.37-43]. Основні завдання розвитку внутрішнього ринку деревини зазначено у [2, с.60]. Необхідність імпортозаміщення в деревообробній і целюлозно-паперовій промисловості та нарощення експорту продукції більш глибокого ступеня обробки деревини обґрунтовано у [3, с.98-103]. Першочергові заходи зі створення сприятливих передумов для підвищення ефективності розвитку деревообробної галузі України та забезпечення невиснажливого користування лісовим фондом запропоновано у [4]. Економіко-правові аспекти розвитку української деревообробної промисловості розглянуто у [5]. Водночас обґрунтування стратегічних рішень щодо розвитку української деревообробної промисловості та зовнішньої торгівлі її продукцією потребує проведення ґрунтовних аналітичних досліджень, які б містили порівняльні оцінки і тренди функціонування цього сектору економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналітичне обґрунтування напрямків розвитку зовнішньої торгівлі продукцією деревообробної промисловості України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Для європейських країн із високим рівнем лісистості території характерна висока експортоорієнтованість¹ деревообробної промисловості. Так, за часткою експорту у випуску деревообробних виробництв Україна у 2016 році займала 3-тє місце серед країн ЄС після Латвії і Естонії (рис. 1.). Високий рівень експортоорієнтованості деревообробної промисловості (>20%) є і у таких “лісистих” країнах як Румунія, Хорватія, Словенія і Австрія, що пояснюється наявністю у них ресурсного потенціалу для розвитку відповідних виробництв. Натомість у економічних лідерів ЄС (Німеччині, Франції, Іспанії та Італії) частка експорту у випуску деревообробних виробництв становить < 6%.

Рис. 1. Частка експорту у випуску деревообробної продукції в Україні і країнах ЄС у 2016 році, %
Авторські розрахунки за [6, 7]

У третині країн ЄС (у т.ч. “пострадянських” Болгарії, Естонії, Польщі, Чехії і Румунії) рівень експортоорієнтованості деревообробної промисловості має тенденцію до зниження, а у переважній більшості решти країн залишається відносно сталим (коливання не перевищують 1 в.п.). Виняток склала Латвія, в якій частка експорту у випуску деревообробних виробництв упродовж 2014-2016 років зросла на 6,25 в.п.. Водночас в Україні значення цього показника за названий період збільшилось на 5,19 в.п., але у 2017 році зросло ще на 1,27 в.п. (рис. 2).

За обсягом експорту деревообробної продукції у 2016 році Україна займала 16-те місце серед країн ЄС (проти 17-го у 2014-2015 роках та 13-го у 2012-2013-му), конкуруючи з Естонією, Угорщиною, Латвією та Румунією, але поступаючись країні-лідеру за цим показником – Німеччині – у понад 16 разів. Варто наголосити, що у провідних виробників деревообробної продукції в ЄС (Німеччині, Фінляндії, Італії) рівень експортоорієнтованості деревообробної промисловості суттєво нижчий, аніж в Україні.

Рис. 2. Частка експорту у випуску деревообробної продукції в Україні, %
Авторські розрахунки за [6]

¹ Рівень експортоорієнтованості промислового виробництва визначається показником частки експорту продукції у її випуску

Звідси можна зробити висновок, що *зростання експортоорієнтованості української деревообробної промисловості, надто в умовах збільшення обсягів експорту деревообробної продукції з низьким ступенем переробки сировини, є більшою мірою негативною, аніж позитивною ознакою економічного розвитку, зокрема, з позиції екологічної безпеки*. Цю тезу підтверджують результати аналізу структурних змін у вітчизняному експорті деревообробної продукції.

Експорт деревообробної продукції з України у 2017 році зріс на 15,41%, порівняно з 2016-м, і склав 1434,8 млн. євро. Проте, значення цього показника було у 4,75 разу меншим, аніж у Польщі, яка володіє приблизно однаковим з Україною запасом деревини. Значно менший обсяг експорту вітчизняної деревообробної продукції (у доларовому еквіваленті) може пояснюватись його структурою, у якій переважає дешева продукція з низьким рівнем технологічності.

Так, в Україні у 2018 році, порівняно з 2013-м, суттєво змінилась структура експорту деревообробної продукції (за основними товарними групами) – у ній на 25,22 в.п. зросла частка товарної групи 44 “Деревина і вироби з деревини, деревне вугілля” досягнувши 73,05% (табл. 1.). Натомість зменшилися частки 2-х товарних груп, продукція яких відзначається високим ступенем технологічності, а саме: 48 “Папір і картон; вироби з них” (на 21,55 в.п.) і 49 “Друкована продукція” (на 3,80 в.п.). Для порівняння, у структурі експорту деревообробної продукції Німеччини частка 48-ї товарної групи стабільно займає понад 58%.

Таблиця 1.
Структура експорту деревообробної продукції у розрізі товарних груп, %

Код за УКТЗЕД	Товарна група	Україна		Польща		Німеччина	
		2013	2018	2013	2018	2013	2018
44	Деревина і вироби з деревини, деревне вугілля	47,83	73,05	42,57	42,12	22,99	25,29
45	Корок та вироби з нього	0,00	0,05	0,08	0,04	0,09	0,09
46	Вироби із соломи та інших матеріалів для плетіння	0,03	0,05	0,37	0,26	0,13	0,13
47	Маса з деревини або з целюлози; папір або картон з макулатури	0,05	0,12	1,82	2,53	4,04	3,67
48	Папір і картон; вироби з них	45,16	23,61	45,48	39,40	58,28	58,13
49	Друкована продукція	6,92	3,12	9,69	15,65	14,47	12,70
Всього		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Авторські розрахунки за [7]

Названі структурні зміни у вітчизняному експорті деревообробної продукції були наслідком зменшення обсягів експорту товарів 48-ї (на 55,32%) і 49-ї (на 61,44%) товарних груп та, водночас, збільшення обсягу експорту товарів 44-ї групи на 30,50% .

Основу експорту 44-ї товарної групи “Деревина і вироби з деревини, деревне вугілля” в Україні формують види продукції, для яких характерний низький ступінь переробки сировини і, водночас, висока ресурсомісткість. Це, зокрема, “лісоматеріали оброблені”, частка яких у структурі 44-ї товарної групи у 2018 році досягла 39,3% (+15,43 в.п., порівняно з 2013-м). Проте, варто відмітити такий позитивний факт: *Україна у 2018 році майже не експортувала продукцію найменш технологічної товарної позиції 4403 “Лісоматеріали необроблені”, на яку у 2013 році припадало 20,77% експорту продукції 44-ї товарної групи.*

Таким чином, з огляду на суттєве збільшення частки 44-ї товарної групи у вітчизняному експорті деревообробної продукції, констатуємо погіршення технологічної (або якісної) його структури, зокрема, порівняно з аналогічною структурою експорту продукції деревообробної промисловості Польщі, яка у 2013 році була близькою до української за переважною більшістю товарних позицій.

Важливими індикаторами функціонування деревообробної промисловості є *рівень імпортозалежності економіки країни від продукції цього виду промислової діяльності*, а також вектори змін у структурі такого імпорту. В Україні намітилась позитивна тенденція до зниження залежності економіки від імпорту деревообробної продукції у загальному і проміжному споживанні. Так, у 2017 році, порівняно з 2013-м, частка імпорту у загальному споживанні деревообробної продукції знизилась на 3,34 в.п., проміжному – на 2,00 в.п. (рис.3). Водночас цей ж показник у кінцевому споживанні збільшився на 3,03 в.п. а у 2017 році – на 15,31 в.п.

Рис. 3. Залежність економіки України від імпорту продукції деревообробної промисловості (за видами споживання), %
Авторські розрахунки за [6]

Залежність від імпорту деревообробної продукції в Україні є значно вищою, аніж, до прикладу, у Польщі, а саме: у загальному споживанні деревообробної продукції на 14,47 в.п., у проміжному – на 23,28 в.п., а в кінцевому – на 13,24 в.п. Окрім того, з 2016 року в Україні відбувається зростання імпорту деревообробної продукції, зокрема, у 2018 році воно становило 15,23% (табл. 2).

Таблиця 2.

Темп приросту/зниження обсягу імпорту деревообробної продукції в Україні (за товарними групами), %

Код за УКТЗЕД	Товарна група	2014	2015	2016	2017	2018	2018 до 2013
44	Деревина і вироби з деревини, деревне вугілля	-28,77	-50,55	33,99	28,82	21,94	-25,86
45	Корок та вироби з нього	-26,37	-28,72	10,34	-3,37	3,32	-42,19
46	Вироби із соломи та інших матеріалів для плетіння	-26,21	-59,85	1,75	-3,38	11,28	-67,58
47	Маса з деревини або з целюлози; папір або картон з макулатури	-3,75	-19,18	-11,74	33,22	14,62	4,84
48	Папір і картон; вироби з них	-34,39	-31,91	6,14	1,88	13,47	-45,18
49	Друкована продукція	-27,49	-55,18	5,21	-10,51	14,39	-65,00
Всього		-31,46	-35,34	8,26	8,39	15,23	-40,07

Авторські розрахунки за [7]

Найбільше зріс імпорт продукції 44-ї (Деревина і вироби з деревини, деревне вугілля) та 46-ї (Маса з деревини або з целюлози; папір або картон з макулатури) товарних груп. Водночас позитивом є те, що у 2018 році порівняно з 2013-м, відбулось зменшення обсягів імпорту деревообробної продукції із вищим ступенем переробки сировини (товарні групи 48 і 49), що може бути ознакою імпортозаміщення такої продукції. Однак, зростання імпорту за усіма товарними групами, яке спостерігалось у 2018 році, у перспективі може посилити залежність національної економіки від імпорту деревообробної продукції, а в підсумку – змінити структуру міжсекторальних зв'язків деревообробної промисловості.

На відміну від експорту, у *структурі імпорту деревообробної продукції України найвагомішу частку займає продукція з високим ступенем переробки сировини*. Зокрема, на продукцію товарної групи 48 “Папір і картон; вироби з них” у 2018 році припадало 66,48% (проти 72,68% у 2013-му) імпорту деревообробної продукції України (табл. 3). Продукція цієї товарної групи є найвагомішою і у структурі імпорту деревообробної продукції Польщі і Німеччині, але її частка є значно меншою – на 7,84 в.п. і 20,64 в.п. відповідно у 2018 році.

Таблиця 3.
Структура імпорту деревообробної продукції у розрізі товарних груп, %

Код за УКТЗЕД	Товарна група	Україна		Польща		Німеччина	
		2013	2018	2013	2018	2013	2018
44	Деревина і вироби з деревини, деревне вугілля	17,14	21,20	20,05	22,71	27,58	28,53
45	Корок та вироби з нього	0,56	0,54	0,17	0,16	0,38	0,35
46	Вироби із соломи та інших матеріалів для плетіння	0,25	0,13	0,36	0,34	0,46	0,41
47	Маса з деревини або з целюлози; папір або картон з макулатури	5,29	9,26	9,54	9,76	15,40	15,20
48	Папір і картон; вироби з них	72,68	66,48	65,59	58,64	48,87	45,84
49	Друкована продукція	4,08	2,38	4,29	8,39	7,30	9,67
Всього		100,00	100,00	100,0	100,00	100,00	100,00

Авторські розрахунки за [7]

Основою імпорту деревообробної продукції в Україні є чотири товарні позиції: 4802 “Папір і картон некрейдовані; папір ручного відливання”, 4810 “Папір та картон, покриті з одного або двох боків каоліном”, 4811 “Папір, картон, вата, полотна з покриттям, просочені, крім 4803, 4809, 4810” і 4819 “Ящики, коробки, мішки та інша тара з паперу, картону, целюлозної вати”. У 2018 році їх сумарна частка у структурі імпорту 48-ї товарної групи становила 64,04% (проти 52,07% у 2013-му). Названі позиції формують базу імпорту деревообробної продукції 48-ї товарної групи також у Польщі і Німеччині з частками, відповідно, 49,42% і 55,33% у 2018 році.

Підсумовуючи результати проведених оцінок, можна констатувати погіршення (за критерієм технологічності) структур випуску та експорту деревообробної продукції в Україні, а також високий рівень витратності вітчизняних деревообробних виробництв. Останні спеціалізуються на виготовленні продукції із низьким ступенем переробки сировини і високою ресурсомісткістю. Попри зростання експортоорієнтованості, українська деревообробна промисловість майже не забезпечує необхідною продукцією виробничого призначення меблеву промисловість і сектор будівництва. Відтак, *попит на продукцію кінцевого споживання меблевої промисловості на внутрішньому ринку на понад 90% забезпечується імпортом.* З іншого боку, недостатньо забезпечуються потреби деревообробної промисловості у продукції проміжного споживання, яка виробляється (чи постачається) іншими секторами національної економіки.

Таким чином, актуалізується потреба пошуку напрямків підвищення рівня технологічності та ефективності випуску (і експорту) деревообробної промисловості України, зокрема, на підставі оцінки її сировинного потенціалу.

За даними FAOSTAT², упродовж 1996-2014 років Україна стрімко нарощувала експорт ліквідної деревини загалом та її основних видів (ділової і паливної деревини) зокрема. Так, експорт ліквідної деревини у 1996 році становив 0,36 млн. м³, а за 18 років зріс у 14,7 разу, досягнувши найвищого за цей період значення – 5,23 млн. м³ у 2014 році. Проте, у 2017 році, порівняно з 2014-м, експорт ліквідної деревини з України стрімко зменшився (на 99,6%), зокрема, ділової деревини – на 74,4%, а паливної – на 25,3% (рис. 4). Ключовим чинником такої тенденції став мораторій на експорт лісу (ділової деревини)³, основною метою запровадження якого було збереження сировинного потенціалу для деревообробної промисловості України.

² The Food and Agriculture Organization (FAO)

³ У квітні 2015 року Верховна Рада України запровадила десятирічну заборону на експорт необроблених лісоматеріалів (лісу-кругляку)

Рис. 4. Обсяг експорту Україною ліквідної деревини та її основних видів, млн. м³
Авторські розрахунки за [7]

Варто зазначити, що значне зменшення експорту ліквідної деревини та, зокрема, ділової у 2015-2017 роках відбулось і у переважній більшості країн ЄС. Так, до прикладу, темп приросту експорту ліквідної деревини з Німеччини у 2017 році становив лише 0,3% проти 10,7% у 2015-му. Це при тому, що в цій країні заготовлюється ліквідної деревини у 3 рази більше, ніж в Україні. Водночас Німеччина володіє найбільшим запасом деревини в ЄС, а лісистість її території майже удвічі вища, порівняно з Україною – 30,1% проти 15,9%. Попри те, Україна у 2015 році експортувала ліквідної деревини на 28,2% більше, ніж Німеччина.

Темп приросту експорту ліквідної деревини з Франції у 2017 році становив 1,9%, проти -9,4% у 2016-му. Необхідно зазначити, Франція переважає Україну за запасом деревини на 38,1%, за рівнем лісистості території – на 11,7 в.п., а за обсягом заготівлі ліквідної деревини – у 2,7 разу. Однак, порівняно з Францією, Україна у 2014 році на 3,4% більше експортувала ліквідної деревини.

За обсягом експорту ліквідної деревини у 2014-2015 роках Україна була лідером серед країн ЄС, а вже у 2016 і 2017 роках – 4-ю і 11-ю відповідно (табл. 4). Водночас, за запасом деревини у 2011-2017 роках Україна займала 6-те місце серед країн ЄС, а за обсягом заготівлі ліквідної деревини – 6-7-ме місце.

До 2017 року основною експорту ліквідної деревини з України (як і переважної більшості країн ЄС) була ділова деревина, частка якої у відповідній структурі у 2016 році становила 53,3%, тоді як у 2002-му – 99,3%. **Прямим наслідком дії введеного мораторію на експорт необроблених лісоматеріалів (лісу-кругляку) стало зменшення частки ділової деревини в експорті ліквідної деревини з України до 1,1% (у 2017 році).** Подібна тенденція характерна для Хорватії, в якій значення цього показника зменшилось до 28,1% у 2017 році (проти 82,4% у 2002-му).

Таблиця 4.
Експорт ліквідної деревини України і країн ЄС, млн. м³*

2012			2013			2014			2015			2016			2017		
Ранг	Країна	Обсяг	Ранг	Країна	Обсяг	Ранг	Країна	Обсяг	Ранг	Країна	Обсяг	Ранг	Країна	Обсяг	Ранг	Країна	Обсяг
1	Франція	5,3	1	Франція	5,5	1	Україна	5,2	1	Україна	5,0	1	Чехія	5,4	1	Чехія	6,8
2	Латвія	4,4	2	Україна	4,5	2	Чехія	5,1	2	Франція	5,0	2	Франція	4,6	2	Франція	4,6
3	Україна	4,1	3	Чехія	4,5	3	Франція	5,1	3	Чехія	4,7	3	Німеччина	4,1	3	Німеччина	4,1
4	Чехія	4,0	4	Латвія	4,0	4	Латвія	4,0	4	Німеччина	3,9	4	Україна	3,9	4	Латвія	3,0
5	Німеччина	3,5	5	Німеччина	3,4	5	Німеччина	3,5	5	Латвія	3,2	5	Латвія	3,1	5	Польща	3,0
6	Естонія	2,6	6	Словаччина	3,1	6	Словаччина	3,4	6	Естонія	2,7	6	Словенія	3,1	6	Естонія	2,8
7	Словаччина	2,4	7	Естонія	3,1	7	Естонія	3,0	7	Словенія	2,7	7	Естонія	2,8	7	Словенія	2,7
8	Польща	2,0	8	Польща	3,1	8	Польща	2,9	8	Польща	2,7	8	Польща	2,7	8	Словаччина	2,0
9	Іспанія	1,7	9	Іспанія	2,6	9	Іспанія	2,8	9	Словаччина	2,6	9	Словаччина	2,4	9	Литва	1,6
10	Литва	1,6	10	Литва	2,0	10	Словенія	2,4	10	Іспанія	2,1	10	Іспанія	2,1	10	Іспанія	1,4
11	Словенія	1,3	11	Словенія	1,6	11	Литва	1,9	11	Литва	1,6	11	Литва	1,6	11	Україна	1,3
12	Угорщина	1,2	12	Угорщина	1,3	12	Хорватія	1,3	12	Бельгія	1,4	12	Хорватія	1,2	12	Хорватія	1,0
13	Бельгія	1,1	13	Бельгія	1,3	13	Бельгія	1,3	13	Хорватія	1,0	13	Угорщина	1,0	13	Фінляндія	1,0
14	Болгарія	1,0	14	Португалія	1,3	14	Болгарія	1,2	14	Угорщина	0,9	14	Фінляндія	0,9	14	Австрія	0,9
15	Велика Британія	1,0	15	Хорватія	1,2	15	Угорщина	1,1	15	Велика Британія	0,9	15	Австрія	0,9	15	Данія	0,8
16	Португалія	1,0	16	Велика Британія	1,0	16	Португалія	1,0	16	Данія	0,9	16	Данія	0,8	16	Угорщина	0,8
17	Хорватія	1,0	17	Фінляндія	0,9	17	Данія	1,0	17	Австрія	0,8	17	Велика Британія	0,7	17	Швеція	0,8
18	Австрія	0,9	18	Австрія	0,9	18	Фінляндія	0,9	18	Фінляндія	0,8	18	Швеція	0,6	18	Португалія	0,5
19	Швеція	0,8	19	Швеція	0,8	19	Австрія	0,8	19	Швеція	0,6	19	Болгарія	0,5	19	Нідерланди	0,5
20	Фінляндія	0,7	20	Румунія	0,8	20	Велика Британія	0,7	20	Нідерланди	0,6	20	Нідерланди	0,4	20	Болгарія	0,5
21	Данія	0,6	21	Болгарія	0,7	21	Швеція	0,6	21	Болгарія	0,5	21	Ірландія	0,4	21	Велика Британія	0,4
22	Румунія	0,6	22	Данія	0,6	22	Румунія	0,5	22	Румунія	0,3	22	Португалія	0,3	22	Італія	0,2
23	Нідерланди	0,5	23	Люксембург	0,4	23	Нідерланди	0,5	23	Ірландія	0,3	23	Італія	0,2	23	Румунія	0,2
24	Люксембург	0,4	24	Ірландія	0,4	24	Ірландія	0,3	24	Португалія	0,3	24	Румунія	0,2	24	Ірландія	0,1
25	Ірландія	0,2	25	Італія	0,2	25	Італія	0,2	25	Італія	0,2	25	Кіпр	...	25	Кіпр	...
26	Італія	0,2	26	Греція	0,1	26	Греція	...	26	Греція	...	26	Мальта	...	26	Мальта	...
27	Кіпр	...	27	Мальта	...	27	Мальта	...	27	Мальта	...	27	Бельгія	...	27	Бельгія	...
28	Мальта	...	28	Кіпр	...	28	Кіпр	...	28	Кіпр	...	28	Греція	...	28	Греція	...
29	Греція	...	29	Нідерланди	...	29	Люксембург	...	29	Люксембург	...	29	Люксембург	...	29	Люксембург	...

Авторські розрахунки за [7]

Важливою характеристикою використання деревинної сировини є рівень її експортоорієнтованості, який визначається показником частки експорту в обсязі заготовленої деревини. Проте, вважаємо, що в умовах дефіциту природних ресурсів та зростання екологічних і кліматичних викликів, висока експортоорієнтованість у сегменті необробленої деревини є проявом ризикової (із позиції збереження екологічних балансів і раціонального використання сировинних ресурсів) політикою держави.

Відтак, сприймаємо як позитив скорочення у 2017 році частки експорту в обсязі заготовленої ліквідної деревини до 7,3% (проти 28,5% у 2014-му), зокрема, ділової деревини – до 0,2% (проти 42,3%) і паливної – до 13,0% (проти 17,5%) (рис. 5). У підсумку, **за рівнем експортоорієнтованості ліквідної деревини Україна наблизилась до рівня ЄС-28 (8,8%). Тоді як у 2015 році частка експорту в обсязі заготовленої ліквідної деревини в Україні (27,4%) утричі перевищувала рівень ЄС (9,1%).** За величиною цього показника у 2017 році близькими до України були Австрія, Польща, Болгарія, Німеччина та Іспанія, а у 2014-му – Хорватія, Литва, Данія і Латвія.

Рис. 5. Частки експорту в обсязі заготовленої ліквідної, ділової і паливної деревини в Україні, %
Авторські розрахунки за [7]

У 2017 році частка експорту в обсязі заготовленої ділової деревини в Україні становила лише 0,2%, тоді як у 2013-му – 42,6% (проти 7,9% у Німеччині і 8,4% у Польщі). Водночас, за величиною частки експорту в обсязі заготовленої паливної деревини (13,03%) Україна займала 4-те місце серед країн ЄС (проти 6-го в 2014-му), поступаючись Словенії, Хорватії і Латвії.

Підсумовуючи, можна констатувати, що **Україна володіє достатнім сировинним потенціалом для забезпечення динамічного розвитку деревообробної промисловості. Підтвердженням цього є 6-те місце України серед країн ЄС за запасом деревини і 7-ме – за обсягом заготівлі ліквідної деревини.** Однак, на відміну від переважної більшості країн ЄС, у структурі заготовленої вітчизняної ліквідної деревини переважає паливна деревина – 61,4% (4-те місце після Кіпру, Італії та Нідерландів). За обсягом заготівлі цього виду деревини Україна у 2017 році посідала 2-ге місце серед країн ЄС після Франції.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Українська деревообробна промисловість за рівнем експортоорієнтованості переважає більшість країн ЄС, що мають вищий рівень лісистості територій та значно більші запаси лісу. Окрім того, рівень експортоорієнтованості цього сектора української переробної промисловості зберігає сталий зростаючий тренд. Основу експорту вітчизняної деревообробної промисловості складає продукція з низьким ступенем переробки сировини і високою ресурсомісткістю товарної групи 44 “Деревина і вироби з деревини, деревне вугілля”. У 2018 році частка цієї товарної групи у експорті деревообробної продукції України становила 73,05% та на 25,22 в.п. була вищою аніж у 2013 році. Водночас у 2018 році стрімко зменшився експорт товарної позиції 4403 “Лісоматеріали необроблені”, що є ознакою тенденції покращення структури (за технологічністю) експорту вітчизняної деревообробної промисловості. Із ростом експортоорієнтованості суттєво збільшився і рівень імпортозалежності української економіки від продукції кінцевого споживання деревообробної промисловості, який у 2017 році досягнув 45,07%. Основу імпорту деревообробної продукції України складає продукція з високим ступенем переробки сировини товарної групи 48 “Папір і картон; вироби з них”, частка якої у 2018 році порівняно з 2013-им зменшилась на 6,20 в.п. Такий тенденції сприяло введення мораторію на експорт необробленої деревини з України. У результаті дії цього нормативного документу у структурі експорту української деревини стрімко зменшилась частка ліквідної деревини, але збільшилась – паливної та загалом зменшилась експортоорієнтованість всіх видів деревини. Однак все ще проблемним питанням сировинного потенціалу деревообробної промисловості України є висока та зростаюча частка паливної деревини у обсязі заготовленої і експортованої деревини. У зв’язку з цим перспективи подальших розвідок у даному напрямі, будуть спрямовані на пошук шляхів підвищення рівня технологічності експорту продукції української деревообробної промисловості, зниження імпортозалежності економіки від цієї продукції та покращення якості сировинного потенціалу цього сектора економіки.

Список літератури.

1. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук Дейнеко Л.В. ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозів. НАН України". – К., 2018. – 158 с.
2. Проблеми, напрями та чинники сприяння розвитку внутрішнього ринку України (реальний сектор економіки) : кол. монограф. / [Дейнеко Л.В., Осташко Т.О., Точилін В.О. та ін.] ; за ред. чл.-кор. НАНУ А.І. Даниленка; д-ра екон. наук, проф. Л.В. Дейнеко; д-ра екон. наук, проф. В.О. Точиліна ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. НАНУ. – К., 2013. – 292 с.
3. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: економічні виклики та нові можливості : наукова доповідь / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця та чл.-кор. НААН України Т.О. Осташко ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозів. НАН України". – К., 2016. – 184 с.
4. Галасюк В.В. Особливості державної політики щодо забезпечення сировиною підприємств деревообробної промисловості України. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2017. – № 3. – С. 254-264.
5. Guzhva, I.; Ivanov, Y. Актуальні проблеми забезпечення сировиною підприємств деревообробної промисловості в Україні. Економіка. Екологія. Соціум 2018, 2, 12-19.
6. Таблиця "витрати-випуск" України за 2017 рік в основних цінах: стат. зб. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/05/zb_tvvuoz2017pdf.pdf (дата звернення: 03.10.2019).
7. FAO Forestry statistics / The Food and Agriculture Organization (FAO) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org> (дата звернення: 03.10.2019).

References.

1. Deyneko, O.T. (Ed.) (2018). Rozvytok promyslovosti dlya zabezpechennya zrostantnya ta onovlennya ukrayins'koyi ekonomiky [Development of industry for growth and renewal of the Ukrainian economy]. Scientific Report. Kyiv: Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian]
2. Deyneko, O.T., Ostashko, T. O., & Tochylín, V.O. (Eds.) (2018). Problemy, napryamy ta chynnyky spryyannya rozvytku vnutrishn'oho rynku Ukrayiny (real'nyy sektor ekonomiky) [Problems, directions and factors contributing to the development of the domestic market of Ukraine (real sector of the economy)]. Scientific Report. Kyiv: Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian]
3. Heyets, V. M., & Ostashko, T.O. (Eds.) (2016). Implementatsiya Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu ta ES: ekonomichni vyklyky ta novi mozhlyvosti [The implementation of the Agreement about Association between Ukraine and the EU: Economic Challenges and opportunities] (Scientific report). Kyiv: Institute for Economics and Forecasting NAS of Ukraine [in Ukrainian].
4. Halasyuk, V.V. (2017). Osoblyvosti derzhavnoyi polityky shchodo zabezpechennya syrovynoyu pidpryyemstv derevoobrobnoyi promyslovosti Ukrayiny [Tools ensuring the access to raw materials for woodworking industry enterprises of Ukraine]. Visnyk Kharkivs'koho national'noho ahrarnoho universytetu im. V.V. Dokuchayeva – The Bulletin of Kharkiv National Agrarian University named after. V.V. Dokuchaev, 3, 254-264. Series of Economic Sciences (Index Copernicus Value (ICV) 2017: 70.84). [in Ukrainian].
5. Guzhva, I., & Ivanov, Y. (2018). Aktual'ni problemy zabezpechennya syrovynoyu pidpryyemstv derevoobrobnoyi promyslovosti v Ukrayini [Topical issues of providing raw materials to woodworking industry enterprises in Ukraine]. *Ekonomika. Ekolohiya. Sotsium – Economics. Ecology. Socium*, Vol.2, No.2. [in Ukrainian].
6. State Statistics Service of Ukraine (2019). Ukrainian input output table at basic prices for 2017. Statistical Publication. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/05/zb_tvvuoz2017pdf.pdf [in Ukrainian]
7. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) (2019). FAO Forestry statistics. Retrieved from: <http://www.fao.org>

Стаття надійшла до редакції 03.12.2019 р.